

ਕੋਈ ਐਸੇ ਰੇ ਭਗਤੁ

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੬ ਅਸਟਪਦੀ

ੴ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੇਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਹੈ। ਉਪਰੰਤ, ਮੰਗਲ ਵਜੋਂ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਸੰਖਿਪਤ ਸਰੂਪ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਠ ਪਦੇ ਅਤੇ ਦੋ 'ਰਹਾਉ' ਹਨ। ਇਹ ਪੰਨਾ ੬੮੬ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ।

ਜੋ ਜੋ ਜੂਨੀ ਆਇਓ ਤਿਹ ਤਿਹ ਉਰਝਾਇਓ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇਆ ॥ ਤਾਕੀ ਹੈ ਓਟ ਸਾਧ ਰਾਖਹੁ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥੧॥

-- ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਜੀਵ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਗਤ/ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ, ਪੂਰਬਲੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਬਕਾਇਆ ਪਈ ਭਗਤੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸੰਜੋਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਜਨਮ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਜੀਵ ਦੀ ਪਿਛੋਂ ਲਗੀ ਲਿਵ ਟੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਫ਼ਸ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - 'ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰ ਵਰਤਾਇਆ ॥'

ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦੁਰਲਭ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਪੰਨਾ ੫੬੫ ਤੇ, ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਦੁਰਲਭ ਦਸਿਆ ਹੈ - 'ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ..'। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਜਪੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਧਿੱਕਾਰ ਯੋਗ ਹੋ ਕੇ ਵਿਅਰਥ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - 'ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਪੁੰਨਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਈ ॥', ਪੰਨਾ ੪੯੩.

-- ਹੇ ਸੰਤ, ਸਾਧੂ ਜਨੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਓਟ ਤਕੀ ਹੈ, ਆਸਰਾ ਤਕਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਿਹਰ ਭਰਿਆ ਹਥ ਰਖੋ, ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਵੋ।੧।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ ਰੂਪ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ

'ਹੇ ਸੰਤ ਜੀਉ ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਚਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿਓ' - 'ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸੰਤ ਜੀਉ ਮਨਿ ਲਗਾ ਭਾਉ ਜੀਉ॥', ਪੰਨਾ ੧੭੫. ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦਾ ਹਥ ਸਿਰ ਤੇ ਆਉਣ ਤੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - 'ਜਉ ਸਾਧੂ ਕਰੁ ਮਸਤਕਿ ਧਰਿਓ ਤਬ ਹਮ ਮੁਕਤ ਭਏ॥', ਪੰਨਾ ੨੧੪. ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਰੂਪ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਭਗਤ ਜਨ ਮੈਨੂੰ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਏ, ਮਿਲਾ ਦੇਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਿਹਵਾ ਨਾਲ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਮਿਠੇ ਮਿਠੇ ਬਚਨ ਵੀ ਬੋਲਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਆਂ - 'ਕੋਈ ਜਨੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਦੇਵੈ ਜੋਰਿ॥ ਚਰਨ ਗਹਉ ਬਕਉ ਸੁਭ ਰਸਨਾ ਦੀਜਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਅਕੋਰਿ॥', ਪੰਨਾ ੭੦੧.

**ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਭ੍ਰਮਿ ਥਿਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ ॥ ਕਰਉ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਲਾਗਉ
ਚਰਨ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਦੇਹੁ ਜੀ ਬਤਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥**

- - ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਧਕੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਸਥਿਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਭਾਵ, ਚੁਰਾਸੀ ਲਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਗੋੜ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਚੁਰਾਸੀ ਲਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਗੋੜ ਵਿਚ ਭਉਂਦਾ, ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ - 'ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਭਰਮਦੇ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ॥', ਪੰਨਾ ੨੭. ਹੋਰ ਵੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ - 'ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਫੇਰੁ ਪਇਆ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ॥', ਪੰਨਾ ੮੮. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ - 'ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਨਮੇ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਜੋਇਆ॥', ਪੰਨਾ ੮੮੯.

- - ਹੁਣ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਣੀਂ ਆ ਪਿਆ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਕ ਪੁਜਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਸ ਦਿਓ ਜੀ।੧।ਰਹਾਉ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੇਨਤੀ ਰੂਪ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰਾਮ ਰਾਇ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਾਂ। ਕੋਈ ਆਤਮਕ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾ ਦੇਏ - 'ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲੈ ਗੁਸਾਈ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ॥ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸੰਤੁ ਸਹਜ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਮੋਹਿ ਮਾਰਗੁ ਦੇਇ ਬਤਾਈ॥', ਪੰਨਾ ੨੦੪. ਅਤੇ - 'ਦਰਸਨ ਕੀ ਮਨਿ ਆਸ ਘਨੇਰੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸੰਤੁ ਮੋ ਕਉ ਪਿਰਹਿ ਮਿਲਾਵੈ॥', ਪੰਨਾ ੩੭੫. ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ ! ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਮਾਰਗ ਦਸੋ ਜਿਸ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮਿਲ ਪੈਣ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਸੌਂਪ ਦਿਆਂ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੀ ਸੌਂਪ ਦਿਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਾ ਦਿਉ' - 'ਮੈ ਦਸਿਹੋ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤਹੋ

ਕਿਉ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਈਆ॥ ਮਨੁ ਅਰਪਿਹੁ ਹਉਮੈ ਤਜਹੁ ਇਤੁ ਪੰਥਿ
ਜੁਲਾਈਆ॥', ਪੰਨਾ ੧੦੯੮.

**ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰਉ ਮਾਇਆ ਕਉ ਬਚਿਤਿ ਧਰਉ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤ
ਸਦ ਹੀ ਵਿਹਾਵੈ ॥ ਕੋਈ ਐਸੇ ਰੋ ਭੇਟੈ ਸੰਤੁ ਮੇਰੀ ਲਾਹੈ ਸਗਲ ਚਿੰਤ ਠਾਕੁਰ
ਸਿਉ ਮੇਰਾ ਰੰਗੁ ਲਾਵੈ ॥੨॥**

-- ਮੈਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ (ਪੁਤਰ, ਕਲੰਤਰ, ਲਛਮੀ, ਮਾਇਆ, ਹਉਮੈ)
ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਥਾਂ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਹਿ ਕੇ
ਸਾਰਾ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਬੀਤਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਖਦਾਈ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਰਨਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ
ਦਸੇ ਇਸ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਹੈ ! - 'ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਲਛਮੀ
ਮਾਇਆ॥ ਇਨ ਤੇ ਕਹੁ ਕਵਨੈ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥', ਪੰਨਾ ੬੯੨. ਪਰ ਇਹ
ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਮਨੁਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਸ ਨਹੀਂ। ਭਗਤ
ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੇਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹਥ
ਵਿਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅੜਿਕੇ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ
ਰੂਪ ਦੂਤਾਂ ਨੇ ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਗੜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਬੇਸ਼ਰਮ
ਮਨ ਇਤਨੀ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤੌਬਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ - 'ਨਾਥ ਕਛੂਅ ਨ
ਜਾਨਉ॥ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਕੈ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਉ॥..ਇਨ ਦੂਤਨ ਖਲੁ ਬਧੁ
ਕਰਿ ਮਾਰਿਓ॥ ਬਡੇ ਨਿਲਾਜੁ ਅਜਹੁ ਨਹੀ ਹਾਰਿਓ॥', ਪੰਨਾ ੭੧੦.

-- ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸੰਤ ਮਿਲ ਪਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ
ਸਾਰੀ ਮੇਰੀ ਆਤਮਕ ਚਿੰਤਾ ਲਹਿ ਜਾਏ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਤ, ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ
ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਮੇਰੇ ਤੇ ਰੰਗ ਚਾੜ ਦਏ।੨।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ, ੧੮੯ ਪੰਨੇ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਤਾਂ
ਹੀ ਛੁਟ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਹਰੀ ਦਾ ਸੰਤ ਸਾਡੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦਏ।
ਉਸੇ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਨਾਮ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਣ
ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - 'ਸੰਤ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਆਏ ਵਸਿ ਪੰਚਾ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਲੈ
ਸੰਚਾ॥' ਸੰਤ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਜਨ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਜਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਜਿਵੇਂ, ੪੦ ਪੰਨੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਰੂਪ ਬਚਨ ਕੀਤੇ
ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਜਣ, ਭਗਤ ਮੈਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ

ਖਜਾਨੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਏ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਚਾਨਣ ਕਰ ਦਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਟੋਟੇ ਕਰਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਵਾਂ - **'ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਜਣੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਮੈ ਦਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣਤਾਸੁ॥ ਹਉ ਤਿਸੁ ਵਿਟਹੁ ਚਉ ਖੰਨੀਐ ਮੈ ਨਾਮ ਕਰੇ ਪਰਗਾਸ॥'**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀ ਦਾ ਭਗਤ, ਹਰੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਹਰੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - **'ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹੋਆ ਹਰਿ ਭਗਤੁ ਹਰਿ ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮੁਹਿ ਡਿਠੈ ਜਗਤੁ ਤਰਿਆ ਸਭੁ ਲੋੜੀਐ॥'**, ਪੰਨਾ ੫੫੦. ਇਸ ਲਈ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੁਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖਸਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - **'ਪੂਰਨ ਭਗਤੁ ਪੁਰਖ ਸੁਆਮੀ ਕਾ ਸਰਬ ਥੋਕ ਤੇ ਨਿਆਰਾ॥ ਨਿੰਦਉ ਨਾਹੀ ਕਾਹੂ ਬਾਤੈ ਏਹੁ ਖਸਮ ਕਾ ਕੀਆ॥ ਜਾ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਮੇਰੈ ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਨਾਉ ਲੀਆ॥'**, ਪੰਨਾ ੬੧੧. ਪਟਿਆਲੇ, ਮਾਈ ਜਸੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸੰਤ, ਬਾਬਾ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿਲ ਪਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੀ ਤੇ **'ਬਾਬਾ ਜਸਾ ਸਿੰਘ'** ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ।

ਪੜੇ ਰੇ ਸਗਲ ਬੇਦ ਨਹ ਚੂਕੈ ਮਨ ਭੇਦ ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਨ ਧੀਰਹਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕੇ ਪੰਚਾ ॥ ਕੋਈ ਐਸੇ ਰੇ ਭਗਤੁ ਜੁ ਮਾਇਆ ਤੇ ਰਹਤੁ ਇਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮੇਰੈ ਰਿਦੈ ਸਿੰਚਾ ॥੩॥

-- **ਮੈਂ ਵੇਦਾਂ** ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ ਲਏ ਹਨ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਇਕ ਖਿਨ ਲਈ ਵੀ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪੰਜੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਠਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਹੁਤ ਵਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਝ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - **'ਵੇਦ ਕਹਹਿ ਵਖਿਆਣ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਵਣਾ॥ ਪੜਿਐ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ਬੁਝਿਐ ਪਾਵਣਾ॥'**, ਪੰਨਾ ੧੪੮.

-- **ਕੋਈ, ਅਜਿਹਾ ਭਗਤ** ਜੋ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਿੰਜ ਦਏ।੩।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨੌਂ ਖਜਾਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ

ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਆਦਿ, ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤ ਜਨ ਮਿਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਨਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - 'ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਬਿੰਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਰਿਦੈ ਸਿੰਚਾਈ॥ ਨਵ ਨਿਧਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਹਰਿ ਲਾਗਿ ਰਹੀ ਜਨ ਪਾਈ॥', ਪੰਨਾ ੬੭੯. ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਕੋਲ ਨਾਮ ਦਾ ਅਤੁਟ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਛਕਣ, ਉਸ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚਣ, ਅਨੰਦ ਮਾਣਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਘਟਦਾ - 'ਕਛੂ ਨ ਥੋਰਾ ਹਰਿ ਭਗਤਨ ਕਉ॥ ਖਾਤ ਖਰਚਤ ਬਿਲਛਤ ਦੇਵਨ ਕਉ॥', ਪੰਨਾ ੩੯੦. ਨਾਮ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਖਰਚਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਭਗਤਾਂ ਕੋਲ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਨਾਮ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਖਰਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਗੁਪਤ ਖਰਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੨੨ ਮੰਜੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਤੁਟ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪਣੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਇੰਝ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਜੇਤੇ ਰੇ ਤੀਰਥ ਨਾਏ ਅਹੰਬੁਧਿ ਮੈਲੁ ਲਾਏ ਘਰ ਕੇ ਠਾਕੁਰੁ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨ ਮਾਨੈ ॥ ਕਦਿ ਪਾਵਉ ਸਾਧ ਸੰਗੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦਾ ਆਨੰਦੁ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਇਸਨਾਨੈ ॥੪॥

-- ਜਿਤਨੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਏ, ਉਤਨੀ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਮੈਲ ਵਧ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਇਕ ਤਿਲ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

-- ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਸਾਧੂ ਦਾ ਸੰਗ, ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ 'ਹਰਿ ਹਰਿ', ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ.. ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਏਗੀ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਅੰਤਰੀਵ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਕੇ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਅਸਲ ਨਾਮ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇਗਾ।੪।

'ਸੰਗਿ' ਸਾਥ ਜਾਂ ਸੰਗਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸੰਗੁ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮਿਲਾਪ।

ਸਗਲ ਅਸੂਮ ਕੀਨੇ ਮਨੁਆ ਨਹ ਪਤੀਨੇ ਬਿਬੇਕਹੀਨ ਦੇਹੀ ਧੋਏ ॥ ਕੋਈ
ਪਾਈਐ ਰੇ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੀ
ਦੁਰਮਤਿ ਮਲੁ ਖਏ ॥੫॥

-- ਮੈਂ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਸੇ ਚਾਰੇ ਆਸ਼ਰਮ, ਬ੍ਰਹਮ
-ਚਰਜ, ਗ੍ਰਿਹਸਤ, ਵਾਨਪ੍ਰਸਥ, ਸੰਨਿਆਸ, ਦੇ ਧਰਮ ਕਰਮ ਕਮਾ ਚੁਕਿਆ
ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਪਤੀਜਿਆ, ਸਗੋਂ ਮੂਰਖਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ
ਹੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਦੇਹੀ ਨੂੰ
ਧੋਂਦੇ ਫਿਰੋ, ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ ਅਤੇ ਮਨੁਖ ਪਵਿਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋ
ਸਕਦਾ - 'ਅਨਿਕ ਜਲਾ ਜੋ ਧੋਵੈ ਦੇਹੀ॥ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਸੁਧੁ ਨ ਤੇਹੀ॥',
ਪੰਨਾ ੨੦੦.

-- ਕੋਈ ਜਨ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ, ਪੁਰਖ
ਬਿਧਾਤਾ ਰੂਪ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਪਏ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ
ਉਪਰ ਦਸੀ ਦੁਰ-ਬੁਧੀ, ਮਾੜੀ ਮਤ ਦੂਰ ਕਰ ਦਏ।੫।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਮਨੁਖ, ਜੋ ਭਗਤ ਜਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਰੰਗ
ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸੁਖ, ਅਨੰਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਖਾਂ ਤੇ ਅਨੰਦ
ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਣ ਦੇ ਉਹ ਹੀ ਦਾਤੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ
ਵਕਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਪਿਆਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜਗਤ ਦਾ ਉਧਾਰ
ਕਰਨ ਹਿਤ ਹੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਪੈ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ
ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਗੋਂ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ 'ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਭਗਤ ਜਨ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ
ਮੈਂ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ,
ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਬਣ ਜਾਏ' - 'ਮਹਿਮਾ ਤਾ ਕੀ ਕੇਤਕ
ਗਨੀਐ ਜਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ॥ ਸੂਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਤਿਨਾ ਸੰਗਿ
ਉਨ ਸਮਸਰਿ ਅਵਰ ਨ ਦਾਤੇ॥ ਜਗਤ ਉਧਾਰਣ ਸੇਈ ਆਏ ਜੋ ਜਨ ਦਰਸ
ਪਿਆਸਾ॥ ਉਨ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਰੈ ਸੋ ਤਰਿਆ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਪੂਰਨ ਆਸਾ॥ ਤਾ
ਕੈ ਚਰਣਿ ਪਰਉ ਤਾ ਜੀਵਾ ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਿਹਾਲਾ॥ ਭਗਤਨ ਕੀ ਰੇਣੁ
ਹੋਇ ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਹੋਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾਲਾ॥', ਪੰਨਾ ੨੦੭.

ਕਰਮ ਧਰਮ ਜੁਗਤਾ ਨਿਮਖ ਨ ਹੇਤੁ ਕਰਤਾ ਗਰਬਿ ਗਰਬਿ ਪੜੈ ਕਹੀ ਨ

ਲੇਖੇ ॥ ਜਿਸੁ ਭੇਟੀਐ ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਕਰੈ ਸਦਾ ਕੀਰਤਿ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ
ਕੋਊ ਨੇੜਹੁ ਪੇਖੈ ॥੬॥

-- ਉਪਰ ਦਸੇ ਫ਼ਾਲਤੂ ਦੇ ਧਰਮ ਕਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਮਨੁਖ, ਜੋ ਇਕ ਪਲਕ ਝਪਕਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਫ਼ਿਰ ਫ਼ਿਰ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੀਤਾ ਧਰਮ ਕਰਮ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮ ਵਿਅਰਥ ਹਨ।

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਫ਼ਾਲਤੂ ਦੇ ਧਰਮ ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਕੀਤਿਆਂ, ਮਨ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਅਗ ਵਿਚ ਸੜਦਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰ ਕੇ ਇੰਝ ਤਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਲਕੜੀ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - 'ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰਤੇ ਬਹੁ ਸੰਜਮ ਅਹੰਬੁਧਿ ਮਨੁ ਜਾਰਿਓ ਰੇ।।..ਕਰਮ ਭਾਗ ਸੰਤਨ ਸੰਗਾਨੇ ਕਾਸਟ ਲੋਹ ਉਧਾਰਿਓ ਰੇ।।', ਪੰਨਾ ੩੩੫.

-- ਜਿਸ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਉਪਰਲੇ ਪਦਿਆਂ ਵਿਚ ਦਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁਖ ਦੀ ਮੂਰਤ, ਸਰੂਪ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਸਫਲ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ, ਫ਼ਿਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਮਨੁਖ, ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।੬।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫ਼ੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭਾਅ ਗਈ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਦੀ ਸੰਗਤਿ, ਮਥੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਲਗਾ ਕੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਪ, ਤਪ, ਨੇਮ, ਕਰਮ, ਧਰਮ ਅਗ ਵਿਚ ਪਾ ਦਈਏ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਛੁਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਬਣ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ, ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - 'ਸਾਈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਭਾਈ।। ਤਿਸ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ।। ਮਾਥੈ ਭਾਗੁ ਤ ਪਾਵਉ ਸੰਗੁ।। ਮਿਲੈ ਸੁਆਮੀ ਅਪੁਨੈ ਰੰਗਿ।। ਜਾਪ ਤਾਪ ਦੇਵਉ ਸਭ ਨੇਮਾ।। ਕਰਮ ਧਰਮ ਅਰਪਉ ਸਭ ਹੋਮਾ।। ਗਰਬ ਮੋਹੁ ਤਜਿ ਹੋਵਉ ਰੇਨ।। ਉਨ੍ ਕੈ ਸੰਗਿ ਦੇਖਉ ਪ੍ਰਭੁ ਨੈਨ।।', ਪੰਨਾ ੩੯੧.

ਮਨਹਠਿ ਜੋ ਕਮਾਵੈ ਤਿਲੁ ਨ ਲੇਖੈ ਪਾਵੈ ਬਗੁਲ ਜਿਉ ਧਿਆਨੁ ਲਾਵੈ
ਮਾਇਆ ਰੇ ਧਾਰੀ ॥ ਕੋਈ ਐਸੋ ਰੇ ਸੁਖਹ ਦਾਈ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ

ਤਿਸੁ ਭੇਟੇ ਗਤਿ ਹੋਇ ਹਮਾਰੀ ॥੭॥

-- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਗਤ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਹਠ ਨਾਲ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ, ਉਹ ਤਿਲ ਜਿਨਾ ਵੀ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਗਾਇਆ ਧਿਆਨ ਬਗਲੇ ਦੀ ਲਗਾਈ ਸਮਾਧੀ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵਕਤ ਮਛੀ ਡਡੂ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਠਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਪੁਤਰ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਘਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ, ਧਨ, ਜੁਆਨੀ, ਲਬ, ਲੋਭ, ਹੰਕਾਰ, ਮੋਹ ਆਦਿ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ - 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਸੁਤ ਬੰਧਘ ਘਰ ਨਾਰਿ॥ ਧਨਿ ਜੋਬਨਿ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਲਬਿ ਲੋਭ ਅਹੰਕਾਰਿ॥ ਮੋਹ ਠਗਉਲੀ ਹਉ ਮੁਈ ਸਾ ਵਰਤੈ ਸੰਸਾਰਿ॥', ਪੰਨਾ ੬੧. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਵੇਂ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਦਿ ਸੋਧ ਕੇ ਵੇਖ ਲਉ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਜਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜਿਤਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਉਪਾਅ ਕਰ ਲਈਏ, ਆਵਾਗਮਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - 'ਮਨਹਠਿ ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ ਨ ਛੂਟੀਐ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਸੋਧਹੁ ਜਾਇ॥ ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧੂ ਉਬਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ॥', ਪੰਨਾ ੬੫.

-- ਕੋਈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਸੁਖ ਪੁਚਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ, ਵਡਿਆਈ ਸੁਣਾ ਦਏ, ਸਮਝਾ ਦਏ, ਭਾਵ, ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਦਏ ਜਿਸ ਜਨ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਪਰਮ ਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏ।੭।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਲ ਰਹਿਤ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਜਨ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਮਰੀਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਹਰੀ ਦੀ ਉਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਿਮਰ ਸਿਮਰ ਕੇ ਭਵਜਲ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ - 'ਨਿਰਗੁਣ ਕਥਾ ਕਥਾ ਹੈ ਹਰਿ ਕੀ॥ ਭਜੁ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ ਜਨ ਕੀ॥ ਤਰੁ ਭਉਜਲੁ ਅਕਥ ਕਥਾ ਸੁਨਿ ਹਰਿ ਕੀ॥', ਪੰਨਾ ੧੬੪.

ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਕਾਟੈ ਰੇ ਬੰਧਨ ਮਾਇ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ
ਰਾਤਾ ॥ ਸਦਾ ਸਦਾ ਆਨੰਦੁ ਭੇਟਿਓ ਨਿਰਭੈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਸੁਖ ਨਾਨਕ ਲਾਧੇ
ਹਰਿ ਚਰਨ ਪਰਾਤਾ ॥੮॥

-- ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਜਤਨ, ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣ,

ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਪਏ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕਟ ਦਿਤੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਸ਼ਬਦ, ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੇ ਜਾਪ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਮਨ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਿਤਾ, ਉਤਮ ਔਸ਼ਧੀ ਰੂਪ ਮੰਤਰ, ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਿਆ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕਟੇ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਪਿਆ ਨਾਮ, ਸਭ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਟਣਹਾਰ ਹੈ - 'ਅਉਖਧ ਮੰਤ੍ਰ ਮੂਲੁ ਮਨ ਏਕੈ ਜੇ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜ ਚਿਤ ਕੀਜੈ ਰੇ॥ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕੇ ਕਾਟਨਹਾਰਾ ਲੀਜੈ ਰੇ॥', ਪੰਨਾ ੧੫੬. ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੇ ਜਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣ ਨਾਲ ਕੋੜਾਂ ਪਾਪ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨੁਖ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਲਤ ਪਲਤ ਉਜਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਜਨ, **ਭਗਤ ਦਾ ਮਿਲਾਪ**, ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - 'ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਮਿਟਹਿ ਜਨ ਸੇਵਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਰਸ ਗਾਈਐ॥ ਈਹਾ ਸੁਖੁ ਆਗੈ ਮੁਖ ਉਜਲ ਜਨ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ॥', ਪੰਨਾ ੬੧੦.

ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤ ਨੇ, ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਫਿਰ ਸੰਤ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਦਿਆਂ '**ਹਰਿ ਹਰਿ**', ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ.. ਜਪ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਆਲਸ, ਸਾਰੇ ਰੋਗ, ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ - '**ਸਿਮਰਤ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ॥ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਾਪਿਆ ਬਿਨਸੇ ਆਲਸ ਰੋਗਾ ਜੀਉ॥**', ਪੰਨਾ ੧੦੮.

-- **ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ** ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਪਰ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਅਨੰਦ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਗੋਬਿੰਦ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਲਭ ਗਏ ਹਨ, ਹਰੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ, ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਮਨ ਪਰੋਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।੮।

ਹੋਰ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਰੀ ਦੇ ਸੰਤ ਦੇ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮੰਗਲ ਗਾਏ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੁਖ ਅਨੰਦ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਫਲ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ '**ਹਰਿ ਹਰਿ**', ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ... ਧਿਆਉਣ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ - '**ਸਹਜ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਨਾਮ ਰਸ ਹਰਿ ਸੰਤੀ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ॥ ਸਫਲ ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਿਓ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ॥**', ਪੰਨਾ ੭੪੭.

ਸਫਲ ਸਫਲ ਭਈ ਸਫਲ ਜਾਤ੍ਰਾ ॥

ਆਵਣ ਜਾਣ ਰਹੇ ਮਿਲੇ ਸਾਧਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ ॥੧॥੩॥

- - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਤਮ ਸਾਧੂ ਜਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਹ, ਸਪੱਰਸ਼ ਨਾਲ, ਪਰਸਣ, ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਹਰੀ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਦਿਸ ਪੈਂਦੇ ਹਨ - 'ਸਾਧੂ ਸਾਧ ਸਾਧ ਜਨ ਨੀਕੇ ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਨਾਮੁ ਧਰੀਜੈ॥ ਪਰਸ ਨਿਪਰਸੁ ਭਏ ਸਾਧੂ ਜਨ ਜਨੁ ਹਰਿ ਭਗਵਾਨੁ ਦਿਖੀਜੈ॥', ਪੰਨਾ ੧੩੨੪.

- - **ਸਾਧ ਜਨਾਂ** ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰਾ ਆਵਾਗਮਨ ਦਾ ਚਕਰ ਮੁਕ ਗਿਆ।੧।ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ।੧।੩।

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਫਲਸਰੂਪ, ਮੈਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ - 'ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ਸੰਤਨ ਪਾਸੇ॥ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸੇ॥ ਭਇਓ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗੁ ਪਾਇਆ॥ ਨਾਨਕ ਤ੍ਰਿਪਤੇ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ॥', ਪੰਨਾ ੭੫੯. ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ, ਸੰਤ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਕੋੜਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤਰਾ ਦਿਤਾ - 'ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੋਈ ਸੰਤੁ ਦਿਖਾਇਆ॥ ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਤਰਾਇਆ॥', ਪੰਨਾ ੧੩੪੮. ਉਕਤ ਦੋਨੋਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵੀ 'ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ' ਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। 'ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ' ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਤਤ ਕਢਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ 'ਰਹਾਉ' ਵਿਚ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਸਥਿਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ 'ਰਹਾਉ' ਤਕ ਪੁਜਦਿਆਂ ਪੁਜਦਿਆਂ, ਸਾਧ ਜਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸਥਿਰਤਾ, ਆਵਾਗਮਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ' ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਜਾਤ੍ਰਾ ਦੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਹਿਲੇ 'ਰਹਾਉ' ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਬਣਾ ਕੇ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਠ ਪਦਿਆਂ ਦੇ ਗਾਇਨ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਦੂਜਾ 'ਰਹਾਉ' ਸਥਾਈ ਬਣਾ ਕੇ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।